

(On)gewenst

Ae Ra Van Geel
Kiran Van der Avert

(On)gewenst

De complexe
realiteit achter het
adoptiesprookje

P E L C K M A N S

© 2025, Ae Ra Van Geel, Kiran Van der Avert en Pelckmans
Uitgevers nv
pelckmans.be
Brasschaatsteenweg 308, 2920 Kalmthout, België

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevens-
bestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de
uitdrukkelijke voorafgaande en schriftelijke toestemming van de
uitgever, behalve in geval van wettelijke uitzondering. Informatie
over kopieerrechten en de wetgeving met betrekking tot de repro-
ductie vindt u op www.reprobel.be.

All rights reserved. No part of this book may be reproduced, stored
or made public by any means whatsoever, whether electronic or
mechanical, without prior permission in writing from the publisher.

Omslagontwerp en vormgeving: Studio Rubio

D/2025/0055/171
ISBN 978 94 6383 709 5
NUR 740, 770
THEMA JBFC, JMC

Ook verkrijgbaar als:
E-book: ISBN 978 94 6383 921 1

pelckmans.be

facebook.com/pelckmans.be

instagram.com/pelckmans.be

1	Inleiding	11
2	Wat is adoptie?	19
	<i>'Adoptie is een geweldig nobele daad.'</i>	
2.1	In een theoretische notendop	21
2.2	Terminologie: wat zeg je best (niet)?	29
2.3	Korte historische situering	35
2.4	Gangbare aannames over adoptie	44
3	De impact van afstand, verplaatsing en adoptie	61
	<i>'Veel kan zo'n kleintje daar toch niet van merken?'</i>	
3.1	De oerwonde	63
3.2	Vroegkinderlijk trauma en wanneer trauma's zich opstapelen	71
4	Een vreemde nieuwe omgeving	89
	<i>'Als we genoeg liefde geven, komt het allemaal wel goed.'</i>	
4.1	Vorbereiding	91
4.2	Vreemd kind	95
4.3	What's in a name	98
4.4	'Gelukkige' verjaardag?	101
4.5	Genetic mirroring	103
4.6	Het zit in de familie	110
4.7	Fysiek, emotioneel en seksueel misbruik	112
4.8	Fantasie	114
4.9	Niet tevreden, geld terug	116
4.10	Racisme en vooroordelen	118
5	Aanpassen en overleven	137
	<i>'Ze past zich zo snel aan, geweldig!'</i>	
5.1	Hechting	139
5.2	Binding	146
5.3	Gedrags-'problemen' en psychische moeilijkheden	148

6	Geadopteerden als volwassenen	161
	<i>‘Wordt het geen tijd om het verleden achter je te laten?’</i>	
6.1	Op eigen benen	163
6.2	Vriendschappen	170
6.3	Relaties	173
6.4	Werk	179
6.5	Smakelijk eten	180
6.6	Geadopteerden als ouders	182
6.7	Zoeken en (niet) vinden	185
7	Van overleven naar leven	195
	<i>‘Worstelen met geadopteerd zijn, dat is toch slechts een fase?’</i>	
7.1	Uit de mist komen	197
7.2	Adoptiesensitieve hulpverlening	205
8	Heeft adoptie nog een toekomst?	221
	<i>‘Nu verloopt alles toch veel beter dan vroeger?’</i>	
8.1	Huidige situatie	223
8.2	Herstel	231
8.3	... en kan dat wel?	234
8.4	Hoe wij het zien	239
8.5	Pleegzorg	241
9	Nabeschouwing	247
10	Dankwoord	249
11	Initiatieven voor en door geadopteerden	253
12	Literatuurlijst	257

‘Adoption is a major life crisis whose impact both at the time, and over time, has often been overlooked... When adoption themes are ignored, therapists inadvertently collude with the powerful and destructive unspoken message that adoption means nothing.’

— RAIE GOODWACH, PSYCHOTHERAPEUT

1. Inleiding

Waar we vandaan komen.
Nee, waar we écht vandaan komen.
Of we onze échte familie kennen.
Waarom die ons hebben weggegeven.
Of we de taal spreken.
Hoeveel we gekost hebben.
Of onze broer/zus onze échte broer/zus is.
Of we wel beseffen hoeveel geluk we hebben...

Wij, Ae Ra Van Geel en Kiran Van der Avert, zijn geadopteerd. Als geadopteerden krijgen we vaak zulke vragen voorgeschoteld, vaak al tijdens een eerste kennismaking. Het lijkt voor de hand liggend: het is immers ons verhaal, mensen zijn benieuwd naar elkaars geschiedenis. Doordat we nooit anders geweten hebben, was het voor ons de normaalste zaak ter wereld om zulke gesprekken te voeren wanneer we iemand leerden kennen. Maar is het eigenlijk wel zo vanzelfsprekend om onze diepste emoties, onze eigen existentiële vragen en onzekerheden, ons grootste verdriet zomaar te moeten delen?

Geadopteerden worden in onze maatschappij gezien als mensen die niets tekortkomen: we hebben adoptieouders, maken deel uit van een rijke cultuur en kunnen in principe evenveel bereiken als eender wie. Met deze mindset werden we ook grootgebracht. Velen denken dan ook dat geadopteerden alleen maar worstelen omdat ze niet weten hoe hun familie eruitziet, maar de realiteit is veel complexer. Als geadopteerden werden wij gescheiden van onze moeder en onze familie. Als transnationaal en zelfs transcontinentaal geadopteerden verloren wij daarbij ook onze cultuur, onze taal, geuren en kleuren. Een heel gamma aan ver-

liezen en erg ingrijpende gebeurtenissen viel ons ten deel, die het begin en niet het minst de rest van ons leven kleurden. In onze samenleving wordt met dat gegeven jammer genoeg te weinig rekening gehouden, met als belangrijkste beweegredenen: ‘Adoptie gebeurt in het belang van het kind’ en ‘Hoeveel kan zo’n kleintje daar nu van merken?’

In deze tijden, waarin de focus gelukkig steeds meer ligt op het welbevinden van pasgeboren baby's en jonge kinderen, en het belang van de eerste duizend dagen wordt erkend, zijn wij onze eigen ervaringen gaan bevragen. Nog voor we elkaar leerden kennen, waren we al elk apart op zoek gegaan naar een dieper inzicht in onze innerlijke strubbelingen. We kampten namelijk allebei met een zekere mate van psychisch lijden. We misten tools en mechanismen die ons voldoende weerbaar konden maken voor de uitdagingen waarvoor we kwamen te staan. In die zoektocht kwamen we elkaar tegen en konden we al snel parallellen trekken tussen onze ervaringen. Wat ons opviel was dat er zelfs parallellen te trekken waren tussen bepaalde momenten, periodes en gebeurtenissen in ons leven, die ertoe leidden dat ons adoptieverhaal en onze pijn op die momenten meer of minder op de voorgrond kwamen te staan. In persoonlijke en professionele contacten kruisten vele andere geadopteerden onze wegen. Die ontmoetingen maakten pijnlijk duidelijk dat de (h)erkenning die we bij elkaar hadden gevonden, niet alleen voor ons gold en dat afstands-, verplaatsings- en adoptietrauma voor het voetlicht moeten komen.

Over adoptie zijn al talloze boeken verschenen en onderzoeken uitgevoerd door adoptieouders, adoptiediensten, academici en hulpverleners. Nagenoeg dus altijd door mensen die zelf niet afgestaan, verplaatst en geadopteerd werden. De meeste literatuur, informatiebronnen en opiniestukken over adoptie belichten

voornamelijk de positieve, rooskleurige kanten en bieden weinig ruimte voor een realistische kijk die ook de pijnpunten onder de loep neemt. Met dit boek kozen wij ervoor om niet zozeer de intenties, maar juist de impact van adoptie te belichten. We willen de schaduwzijde zichtbaar en voelbaar maken, omdat de glanszijde alom bekend en dominant aanwezig was en is, ondanks de bestaande kennis over de impact en de systeemfouten die transnationale adoptie al sinds het begin kenmerken.

Tijdens onze zoektocht naar informatie stuitte we bovendien op een ander probleem: het beschikbare aanbod richt zich voornamelijk op kandidaat-adoptanten en adoptieouders. Informatie die specifiek aansluit bij de ervaringen en vragen van geadopteerden, blijkt schaars. Bijgevolg vonden wij het moeilijk om erkenning te vinden voor onze ervaringen – erkenning die bovendien voldoende onderbouwd was. En als het voor ons, twee geadopteerden die vastbesloten waren het nodige onderzoekswerk te verrichten, al zo moeilijk was om relevante informatie te verzamelen, hoe ontoegankelijk is dat dan voor geadopteerden die zich minder bewust zijn van de mogelijke oorzaak van hun worstelingen? Die bewustwording is er namelijk niet bij alle geadopteerden en komt evenmin vanzelf, zeker wanneer de omgeving of de geadopteerde zelf er niet voor openstaat. Toch is ze van cruciaal belang om als geadopteerde een (soms levensnoodzakelijke) dosis zelfbegrip en zelfaanvaarding te verkrijgen.

Om die redenen besloten we onze krachten te bundelen met als doel niet alleen onszelf, maar ook andere geadopteerden en bij uitbreiding de hele samenleving te informeren en inzicht te bieden in de mogelijke impact van afstand en adoptie.

We maakten er onze missie van om geadopteerden, maar ook

hun adoptiefamilie, vrienden, kennissen, buren, werkgevers, collega's en leerkrachten attent te maken op de zware rugzak die geadopteerden hun hele leven met zich meedragen.

De titel van ons boek is *(On)gewenst*. We staan daarmee stil bij de maatschappelijke aanname dat geadopteerden door hun ouders ongewenst zijn en gewenst door hun adoptieouders. De hartverscheurende en zelden echt vrijwillige keuze voor moeders om hun kind af te staan, is veel complexer en gelaagder dan zogenaamde onwenselijkheid doet vermoeden. Dat adoptieouders een kind wensen en een geadopteerde daardoor (meer) gewenst zou zijn, is ook niet zo eenduidig. In geval van ongewenste kinderloosheid bijvoorbeeld zouden geadopteerden nooit in hun adoptiegezin zijn terechtgekomen als hun adoptieouders zelf kinderen hadden kunnen krijgen. En wie bepaalt wat een (on)gewenste situatie is? Wellicht is dat anders voor een moeder, een adoptieouder en een geadopteerde zelf.

Dit boek durft te bevragen of de beweegredenen voor adoptie wel in lijn liggen met de noden van het kind en zijn familie. Ook of adoptie wel het wenselijke antwoord is op een onvervulde kinderwens en of we zomaar een verband mogen leggen tussen die twee. We nemen je mee in de wereld van hechting, binding, vroegkinderlijke trauma's, identiteitskwesties, vraag en aanbod in het adoptielandschap en wat dat alles voor onze maatschappij en, belangrijker, voor geadopteerden in onze maatschappij betekent.

We gaan dieper in op wat die trauma's voor geadopteerden juist kunnen inhouden, waarom zovelen het moeilijk hebben en eveneens waarom zovelen een maatschappelijk geslaagd leven kunnen opbouwen. Dat willen we doen door inzicht te verschaffen in het hoofd en het lichaam van geadopteerden, waarbij we rekening hou-

den met de gevoeligheden waarmee ze kunnen kampen. Welke prijs betalen geadopteerden voor hun adoptie, en welke prijs betalen de ouders en de adoptieouders? Welke rol spelen adoptie-instanties en het politieke beleid? Hoe zit het met verantwoordelijkheden in dat hele verhaal? Waarom worden geadopteerden weleens bestempeld als bodemloze kinderen en waarom stappen zoveel geadopteerden uit het leven? Veel van wat we schrijven over impact kan in meer of mindere mate ook toegepast worden in contexten zoals pleegzorg, institutionele zorg, andere vormen van vroegkinderlijk trauma, draagmoederschap, donorschap en migratie.

We schrijven dit boek vooral om aan te kaarten dat het als vanzelfsprekend beschouwen van het plaatsen van een afgestaan, verplaatst en geadopteerd kind in een vreemd gezin voor de geadopteerde en zijn ouders helemaal niet zo vanzelfsprekend is. Bovenal vinden we het van belang dat degenen over wie het gaat, de geadopteerden zelf, ditmaal zelf de pen vasthouden en aan het woord komen.

Dit boek is belangrijk, relevant en nodig. Als wij en mensen in onze omgeving een dergelijk boek hadden kunnen lezen toen we jonger waren, hadden we wellicht minder hard geworsteld en geploeterd om mee te draaien in de maatschappelijke mallemolens. We dragen dit boek op aan onszelf in de zwaarste momenten uit ons leven en aan alle geadopteerden die hetzelfde hebben doorgemaakt, nog steeds doormaken of nog zullen doormaken. Tot slot dragen we dit boek ook op aan alle ouders die ooit een kind verloren aan adoptie.

We bedanken je alvast voor het vastnemen van dit boek, want dat is een stap in de goede richting. We wensen je een openbarende en verhelderende leeservaring toe.

Geadopteerden die tijdens of na het lezen van dit boek behoefte hebben aan contact met en ondersteuning van medegeadopteerden vinden achteraan een niet-volledige lijst van initiatieven waarbij ze terecht kunnen. Ook wie meer wil weten over de impact van afstand en adoptie kan er terecht.

Wie zijn 'wij'?

Ae Ra Van Geel: Ik werd geboren als Song, Ae Ra in Zuid-Korea en groeide na adoptie op als Renate Van Geel in de landelijke Noorderkempen. Tijdens mijn jeugd had ik nooit bewust 'last' van mijn adoptie. Mijn adoptie en geboorteland beschouwde ik tot lang na mijn dertigste levensjaar als onbelangrijk en zo goed als onbestaande. Aziatische mensen ontweek ik en Koreaans eten leek me vies – wat ondertussen toch sterk veranderd is. Ik studeerde toegepaste psychologie en ook sociale & culturele antropologie. Lange tijd werkte ik met kinderen, jongeren en gezinnen binnen bijzondere jeugdzorg. Ik ben getrouwd en ben een ploeterende, liefhebbende moeder van twee.

Na het overlijden van mijn adoptieouders en de geboorte van mijn eigen kinderen kwam ik in contact met het verlies, de pijn en de rouw die ook bij afstand en adoptie horen. In 2021 keerde ik voor het eerst terug naar Korea om mijn familie te ontmoeten. Ik vond hen al terug in 2012, maar uit loyaliteit aan mijn adoptieouders wachtte ik negen jaar, tot na hun overlijden, voor ik contact zocht.

Ik besloot vervolgens om me bij te scholen rond rouw, trauma, afstand en adoptie en werk nu in mijn eigen praktijk vooral met geadopteerden, mensen die opgroei(d)en in pleegzorg en andere mensen met verplaatsing in hun familiegeschiedenis.

Bijdragen aan meer bewustwording rond de impact van afstand, verplaatsing en adoptie doe ik onder andere door regelmatig opinies te schrijven voor *Knack* over adoptiebeleid en -actualiteit, door workshops en vorming te geven over de impact van afstand en adoptie en artikels te schrijven voor tijdschriften voor hulpverleners over hetzelfde thema. Verder werd ik regelmatig geconsulteerd door de Vlaamse overheid in het kader van (na)zorg voor geadopteerden.

Kiran Van der Avert: Ik werd geboren als Maggi (Margaret) in Kerala, India en groeide na adoptie op in de Antwerpse Kempen als Kiran Van der Avert. Net zoals Ae Ra stelde ik me vroeger geen vragen bij de impact van adoptie op mijn leven, ondanks de vele aannames, opmerkingen en vragen over mijn huidskleur en afkomst, die ik veeleer vervelend vond. Na het overlijden van mijn adoptiebroer, die zelf uit zijn turbulente leven stapte, ben ik mezelf gaan bijscholen in de materie van afstand en hechting om beter te kunnen begrijpen wat er met hem allemaal aan de hand was. Al gauw realiseerde ik me dat ik heel wat over mezelf aan het leren was.

De geboorte van mijn twee dochters deed me beseffen wat een moeder-kindband in wezen inhoudt, waarop ik besloot om me nog meer te verdiepen in de scheiding van moeder en kind en de repercussies die dat met zich meebrengt. Later ben ik dat breder gaan bekijken door na te gaan hoe het met geadopteerden in Vlaanderen gesteld is. Zo heb ik Ae Ra leren kennen.

Verder leid ik graag een bescheiden en teruggetrokken leventje en doe ik mijn best om mijn dochters alles te kunnen geven wat ik zelf heb gemist.

Nota: Om dit boek te kunnen schrijven, deden wij een heleboel research, gaande van het lezen van boeken, artikels, verhandelingen en het bekijken van documentaires tot het volgen en bekijken van lezingen, en het bijwonen van praatgroepen. We voerden ook tal van gesprekken met geadopteerden en halen citaten uit die gesprekken aan. Sommige daarvan zijn persoonlijk, andere keerden dan weer meermaals of veelvuldig terug. Dat specificeren we steeds.

Voor een vlotte leesbaarheid hebben we ervoor gekozen om geen voetnoten met referenties tussen de tekst te plaatsen, maar een volledige lijst van de door ons geraadpleegde werken achteraan in het boek op te nemen.

2

Wat is adoptie?

‘Adoptie is een geweldig nobele daad.’

2.1. In een theoretische notendop

ADOPTIE ALS JURIDISCH CONCEPT

Volgens het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind heeft elk kind het recht om op te groeien in een gezin. Adoptie wordt vaak voorgesteld als kindbeschermingsmaatregel, ook al valt adoptie onder het privaatrecht, maar het is eigenlijk een uitzonderingsmogelijkheid voor kinderen die niet alleen niet in hun gezin van herkomst kunnen opgroeien, maar ook niet kunnen worden opgevangen door familie of door andere mensen in hun geboorteland. Op de website van het agentschap Opgroeien valt over adoptie te lezen dat dit letterlijk ‘het aannemen van een kind’ betekent.

Er zijn twee soorten adopties in Vlaanderen: volle en gewone adoptie. Bij volle adoptie wordt de familieband tussen ouders en kinderen definitief en juridisch volledig verbroken. Het kind is na de adoptie dus het kind van de adoptieouders alsof het eruit geboren zou zijn. Bij die nieuwe, juridische constructie horen ook alle rechten en plichten die daaruit voortkomen voor de geadopteerde en diens nakomelingen. Volle adoptie is enkel mogelijk bij minderjarigen. Bij gewone adoptie behoudt het kind ook rechten en plichten in zijn oorspronkelijke familie, maar wordt eenzelfde band tussen adoptiekind en adoptieouder gecreëerd als bij volle adoptie.

In Nederland hanteert het bevoegde ministerie van Justitie en Veiligheid de volgende definitie: het wettelijk aannemen van een kind. Door adoptie ontstaat een nieuwe, wettelijk geldende familieband tussen het kind en de adoptieouder(s). Bij adoptie worden alle juridische en pedagogische verantwoordelijkheden

2. Wat is adoptie?

ten opzichte van het kind blijvend overgedragen van de ouders aan de adoptieouders. In dat geval spreekt men van een sterke adoptie. Als daarnaast ook de juridische band met de geboorteouders blijft bestaan, is er sprake van een zwakke adoptie. In Nederland kunnen zwakke adopties omgezet worden in sterke adopties. De meeste mensen starten de adoptieprocedure zonder te weten om welk kind het gaat, maar zowel in Nederland als in Vlaanderen is het mogelijk een kind te adopteren dat al gekend is, zoals het kind van een partner of een pleegkind.

Steeds vaker wordt in Vlaanderen gesproken over ‘open adoptie’. Dat is een term die meer openheid en contact impliceert tussen het adoptiekind en de eigen ouders. Tot nog toe blijft het een theoretisch concept dat nergens juridisch verankerd werd; ook in Nederland is dat het geval. Het wordt dus ingevuld naar goeddunken van adoptieouders. De Vlaamse regering wil inzetten op een sterkere verankering van onder andere meerouderschap en openheid bij adoptie, maar het is nog maar de vraag of zaken zoals openheid en communicatie afdwingbaar gemaakt kunnen worden. Welke consequenties zouden er immers mogelijk zijn als in de praktijk blijkt dat adoptieouders er geen gehoor aan geven?

Openheid, communicatie en het betrekken van ouders zouden bovendien eerder een gegeven moeten zijn (geweest), ongeacht de vorm van adoptie.

BEWEEGREDENEN OM TE ADOPTEREN

In een zeer ver verleden, in onder andere het Romeinse Rijk, regelden adopties erfeniskwesties. In koloniale contexten werd adoptie gebruikt als instrument om kinderen/mensen herop te voeden en/of de ‘juiste’ (christelijke) normen en waarden mee te geven.

Vanaf de jaren vijftig van de vorige eeuw begon men adoptie te zien als manier om kinderen te helpen en een beter leven te geven. Ondertussen wordt die insteek steeds meer beschouwd als een paternalistische, koloniale kijk en bestempeld als *white saviour*-perspectief. Er wordt kritischer gekeken naar witte mensen uit het Globale Noorden die mensen uit het Globale Zuiden willen helpen, stimuleren of ‘redden’ zonder kennis te hebben van de behoeftes, de geschiedenis of de actuele situatie. En waarbij die mensen aannemen dat ze nodig zijn en (beter) weten wat andere mensen nodig hebben of wat goed is voor hen.

Ook binnen adoptie is die dynamiek bekend: er is sprake van een machtsrelatie en het idee dat kinderen uit ‘arme’ landen automatisch beter af zijn in Vlaanderen of Nederland, met de normen en waarden die ‘wij hier’ hanteren over opvoeding en het zorgen voor kinderen. De witte middenklasse wordt van kinderen voorzien. Omgekeerd zou dat heel wat lastiger zijn, als kinderen uit (arme) gezinnen in Nederland of Vlaanderen verplaatst worden naar rijke gezinnen in Nigeria of China omdat zij hun waarden en normen over kinderwelzijn toepassen wanneer kinderen tijdelijk niet bij hun ouders kunnen of mogen verblijven.

Juridisch en voor altijd afstand doen van kinderen is een westers concept. Ouders die hun kinderen tijdelijk elders onderbrengen, hebben niet de bedoeling volledig contact en juridisch ouderschap te verliezen.

Uiteraard hebben mensen, zowel nu als in het verleden, ook en vooral geadopteerd om hun ongewenst onvervulde kinderwens alsnog te vervullen. Zo’n tien procent van de mensen die ongewenst kinderloos zijn, start een adoptieprocedure. Volgens de Federatie van instellingen voor ongehuwde moeders (Fiom), het Nederlandse expertisecentrum op het gebied van ongewenste

2. Wat is adoptie?

zwangerschap, verwantschapsvragen en adoptie maakt die groep wel negentig procent uit van het totale aantal mensen dat start met een adoptieprocedure. Toch blijven overheden stellig beweren dat bij adoptie gezocht wordt naar een gezin voor een kind in nood en niet andersom.

Maar ook politieke, militaire en economische motieven kunnen drijfveren achter transnationale adoptie zijn. Zo zag de Zuid-Koreaanse president Rhee, Syngman in de jaren vijftig van de vorige eeuw het beschikbaar stellen van Koreaanse kinderen aan het Westen als mogelijkheid om de banden met die landen te versterken en steun te krijgen bij de heropbouw van de Zuid-Koreaanse infrastructuur na de Koreaanse Oorlog. Ook in Chili herkennen we dat de uitvoer van kinderen naar bepaalde landen de diplomatieke en geopolitieke banden moest versterken. Zowel in Korea als in Chili 'ontdeed' de samenleving zich via adoptie ook van kinderen die ze liever niet wilde, zoals kinderen van dubbele afkomst in Korea (Zwart-Amerikaans-Koreaans) en Mapuchekinderen in Chili.

De voormalige directeur van het Nederlandse adoptiebureau Wereldkinderen, Ina Hut, getuigt over de vraaggestuurde werking bij adoptie als ze zegt dat transnationale adoptie een markt is geworden van vraag en aanbod waarbij de vraag het aanbod stimuleert en creëert. Zo werd tijdens haar mandaat door het ministerie van Justitie onderzocht hoe de doorlooptijd van het Nederlandse onderdeel van de adoptieprocedure verkort kan worden en de adoptiecapaciteit kan worden uitgebreid omdat... de vraag naar kinderen zo groot is. Volgens haar schuurt adoptie te nauw aan tegen kinderhandel waarbij autoriteiten en andere betrokkenen economische en politieke belangen boven het belang van het kind stellen. In 2019 werd door de Nederlandse overheid

een commissie opgesteld onder leiding van Tjibbe Joustra om mistoestanden in transnationale adoptie te onderzoeken. Het rapport van die commissie bevestigt de uitspraken van Ina Hut.

‘Ongeacht de verschillende contexten blijken misstanden bij interlandelijke adoptie overal voor te komen tot op de dag van vandaag. De belangrijkste instandhoudingsfactoren daarbij zijn de vraag naar kinderen en de door financiële prikkels gedreven internationale adoptiemarkt waar sociaaleconomische ongelijkheid, armoede en het tot verhandelbaar goed maken van kinderen samenkomen.’ – RAPPORT COMMISSIE JOUSTRA

WANNEER IS EEN KIND ADOPTABEL?

Zoals gezegd wordt adoptie voorgesteld als kindbeschermingsmaatregel onder zeer specifieke en beperkte omstandigheden. Oorlogen, natuurrampen, armoede... zijn volgens het hierna beschreven Haagse Adoptieverdrag (HAV) uitdrukkelijk geen gepaste omstandigheden om te adopteren maar werden en worden er helaas wel voor ingezet. Tijdens en na bijvoorbeeld de aardbeving in Turkije of de oorlog in Oekraïne werden centrale overheden in ontvangende landen overstelpt met vragen om kinderen uit die gebieden te kunnen adopteren.

Om kinderen beter te beschermen en de samenwerking rond transnationale adoptie beter te organiseren, werd door 66 landen, zowel zendende als ontvangende, het Haagse Adoptieverdrag getekend in 1993. Transnationale adoptie bestond toen echter al decennialang. Ondertussen ondertekenden zo'n negentig landen dit verdrag, waarin het belang van het kind centraal moet

2. Wat is adoptie?

staan. De hervormingen naar aanleiding van dit verdrag gingen in Vlaanderen pas in 2005 van kracht, in Nederland gebeurde dat in 1998.

Het verdrag stelt onder andere dat een centrale autoriteit in elk land moet toezien op het nakomen van het verdrag. Door de Belgische staatsstructuur zijn er vier centrale autoriteiten, met alle versnippering van dien.

Er is echter geen overkoepelende autoriteit die controleert of de gemaakte afspraken worden nageleefd. De vele gevallen van fraude na 1993 illustreren dat papieren afspraken in de praktijk weinig betekenen en maken van het HAV een tandoos instrument. Zowel de Vlaamse als de Nederlandse centrale autoriteiten gaven ook toe dat fraude nooit uit te sluiten valt.

Een tweede speerpunt van het HAV stelt dat kinderen adoptabel moeten zijn. In juridische zin wil dat zeggen dat iedereen die toestemming moet geven voor de adoptie, dat uit vrije wil moet doen en op de hoogte moet zijn van de gevolgen. Er mag bijvoorbeeld geen sprake zijn van betalingen of enige vorm van druk op de ouders. Bij psychosociale adoptabiliteit wordt ook gekeken naar de specifieke context van een kind. Is het bijvoorbeeld de beste keuze voor een kind van tien jaar met een traumatische achtergrond om naar een ander land verplaatst te worden of is een kleinschalig gezinshuis met psychologische begeleiding meer aangewezen? Als centrale autoriteit van een ontvangend land heb je te vertrouwen op de beslissingen die daarover in het land van herkomst gemaakt worden; geen enkel ontvangend land volgt de procedure ter plekke immers zelf op. De meeste kinderen wordt niet om toestemming gevraagd voor hun adoptie, maar afhankelijk van de leeftijd van het kind en rekening houdend met de regelgeving, moet ook het kind in kwestie zijn akkoord geven voor adoptie.

Een ander belangrijk element van het verdrag is het zogeheten subsidiariteitsprincipe, dat stelt dat eerst alle andere, minder ingrijpende en lokale opties moeten worden onderzocht voordat transnationale adoptie als mogelijkheid in beeld kan komen, zoals hulp aan de ouders of uitgebreide familie om een kind zelf te kunnen opvoeden, adoptie door familie of in het geboorteland zelf. Ook wat dat betreft heeft een centrale autoriteit uit een ontvangend land te vertrouwen op de procedure in het zendend land. Hoe grondig andere opties worden onderzocht en hoe correct die informatie is, blijft een vraagteken.

Bovendien vult het VN-Kinderrechtenverdrag het subsidiariteitsprincipe anders in als het spreekt over het vinden van geschikte zorg in plaats van over een geschikt gezin zoals het HAV dat doet.

Het HAV hecht ook belang aan screening van kandidaat-adoptanten door centrale autoriteiten. Zo zouden enkel geschikte en bekwame kandidaten kunnen adopteren. De transparantie en zelfkennis van kandidaat-adoptanten spelen daarbij evenwel een grote rol.

Het VN-Kinderrechtenverdrag volgend, worden verschillende kinderrechten via transnationale adoptie met de voeten getreden. Er kan niet gegarandeerd worden dat adoptie enkel als laatste optie wordt uitgevoerd, dat er geen kinderen worden verkocht (wat verboden is volgens het Kinderrechtenverdrag), dat het recht op identiteit (naam, nationaliteit, familiebanden) wordt gewaarborgd en dat afstammingsinformatie toegankelijk en correct is. Zo weten we in Vlaanderen niet hoeveel geadopteerden er eigenlijk zijn. In het verleden deed immers niemand de moeite om dat bij te houden.